

Cafè Filosòfic **IN DIVINA VERITAS**

Sessió 25. **Dilluns, 15 d'Abril de 2024**

Sessió ideada i elaborada per la Glòria Rovira¹, coorganitzadora del Cafè Filosòfic, que ens proposa la següent qüestió:

Trasplantat el teu cervell en un altre cos, seguiries sent tu?

“Yo soy yo y mis circunstancias.” Ortega y Gasset

FILOSOFIA DE LA MENT I BELLA BAXTER

No sé si has vist la pel·lícula *Poor Things* de Yorgos Lanthimos. En la pel·lícula veiem, alerta de *spoiler*, com el Dr. Godwin Baxter investiga sobre trasplantaments cerebrals i suplantació d'identitats o existències. Amb un trasplantament de cervell aconsegueix donar vida a noves criatures, una d'elles Bella Baxter, fruit del trasplantament d'un cos mort al cervell d'un nounat². La pel·lícula ens porta a la qüestió d'aquest cafè, i que en filosofia es coneix com l'àmbit d'estudi de la filosofia de la ment.

La filosofia de la ment discuteix sobre el problema ment-cos, la consciència o la identitat, i en especial la persistència de la identitat o l'existència:

Algunos de los problemas pertenecientes al sistema de problemas mente-cerebro son los siguientes. ¿Son la mente y el cerebro dos entidades independientes? Si lo son, ¿Cómo establecieron contacto al principio, ¿cómo se separan al final y qué ocurre

---

¹ Llicenciada en educació física, és Doctora en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport per la Universitat de Lleida. Actualment és docent i investigadora a l'Escola Universitària EUSES (Girona).

² Lanthimos, Y. (2024). *Poor Things* <https://www.youtube.com/watch?v=bsnb8Bo64IQ>

con la mente después de la descomposición del cerebro? ¿Cómo se las arreglan las dos entidades para funcionar sincrónicamente? ¿Qué significa decir que los estados mentales tienen correlatos neuronales? ¿Interactúan esas entidades? Y si lo hacen ¿cómo lo hacen? ¿Cuál es la que domina?³

Preguntes per determinar què de nosaltres fa que existim o deixem d'existir. Per tant: "Què es necessita perquè una persona persisteixi d'un moment a altre, per a continuar existint en lloc de deixar d'existir?"⁴.

En ciències cognitives, i en el camp de la neurociència actual també, hi ha un interès creixent en investigar sobre aquest tema. Tot i que les aproximacions tampoc son concloents. Filosofia i neurociència entren en debat tot afrontat el misteriós tema de la identitat i l'existència. I sovint, com en *Poor Things*, podem veure jocs especulatiu, pura ciència ficció, on l'enigma continua intacte.

Fa uns anys es va donar a conèixer la pretensió del neurocirurgià Sergio Canavero, que es va proposar trasplantar el cos d'una persona en el cap d'una altra. Més exactament, pretenia unir la medul·la espinal de dues persones diferents. El que es coneix com un transplantament de cos sencer. Hi hauria un donant d'un cos, a partir d'un tall a partir del coll, i una persona receptora posaria el cap. El cirurgià proposava unir les dues medul·les espinals prèviament seccionades, induir a un coma profund al receptor i unir les dues parts amb una mena de "cola" que regenerés el teixit medul·lar. Després d'un temps de coma i molta electroestimulació, el o la pacient podria recobrar la seva activitat amb un nou cos⁵.

A banda de les qüestions ètiques⁶, imprescindibles, us proposo centrar-nos en el debat sobre la qüestió de l'existència (tema ontològic). Crec que així podem evitar

---

³ Bunge, M. (1988). *El problema mente-cerebro. Un enfoque psicobiológico*. Tecnos.

⁴ Olson, E.T. *Personal Identity*, The Stanford Encyclopedia of Philosophy.
<https://plato.stanford.edu/archives/fall2023/entries/identity-personal/>

⁵ Canavero, S. Head Transplantation: The Future Is Now. <https://www.youtube.com/watch?v=EHCHv5u3O4>

⁶ Fleming Miller, L. (2017): Transplanting the Body: Preliminary Ethical Considerations, *The New Bioethics*. 1-17.

incórrer en una ètica precipitada i bonista. De fet: ¿seria possible que, si s'arribés a una profunditat del tema, les qüestions ètiques caiguessin pel seu propi pes?, ¿ens podríem posar d'acord en el fet de què és ser humà, què ens fa estar vius, què és l'existència?

Fem una mica de ciència-ficció i imaginem dues possibles converses entre el Dr. Canavero i el seu pacient:

Pacient: - "Li confesso que estic força espantat pel trasplantament que em realitzaran."

Resposta A.

Dr.: - "Vostè no es preocupi, quan l'operació finalitzi la seva identitat romandrà intacta. Perquè el seu ésser habita en el cervell. Serà vostè mateix amb un nou cos que li permetrà moure's. Imagini que rebrà un nou *hardware* pel seu *software*".

Resposta B.

Dr.: - "Normal, només li puc dir que moltes gràcies per la seva col·laboració, i que ja es pot acomiadar de la seva existència perquè a partir de la secció medul·lar vostè deixarà d'existir com a tal, vostè esdevindrà un nou ésser. Probablement tindrà reminiscències de la seva vida actual, però ha d'estar disposat a no aferrar-se a la seva identitat".

Alguns filòsofs consideren que molta de la ciència actual és neurocentrista⁷ i que el dualisme cartesià continua estant present en els seus postulats. Tal i com considerem l'existència actuarem en conseqüència? **Si som el nostra cervell, quin paper té la resta del cos? On estaves abans de néixer? A on anem a parar quan morim? Som una suma de substàncies: una material i una psíquica? La part psíquica té una major importància que la material? Només són matèria amb propietats diferents? Som ànimes encarnades? La ment és el cervell?**

---

⁷ Gabriel, M. "El ser humano y los límites del transhumanismo" <https://www.youtube.com/watch?v=NGounbcvmFo>

I tu, com et vius? Com dèiem a l'inici, en funció de les concepcions que tinguem de la nostra existència, les nostres relacions de tota mena es veuran condicionades. Estem molt acostumats a viure'ns des del dualisme entre cos i ment. A més, sigui quina sigui la nostra influència o el nostre radi d'actuació, en educació, art, ciència o altres, aquestes relacions es veuen afectades. Per això cal que ens qüestionem sobre la nostra mirada.

De moment em posiciono en una perspectiva fenomenològica, encarnada i situada, i al mateix temps espiritual.⁸ La carn és espiritual, la nostra carn; la carn del món. Com les arrels d'un arbre, la mirada del talp o el vol de l'àguila. Som, estem ara i aquí, i en realitat, res o poc importa la persistència. Així que la qüestió de què soc no importa massa. No hi ha alguna cosa que soc, simplement soc, i aquí radica la meua pau, la meua confiança, en l'ésser i existir sincrònics. No hi ha res per a un futur, per a una altra vida: ho és tot ara i és un ara estès. I aquí radica la confiança en la qual poder reposar; confiança en la comprensió sentida de tenir-nos, d'estar a casa. La radical comprensió que la nostra finitud és la nostra illa i refugi on romandre en calma⁹.

Davant la finitud de la nostra existència es desplega la condició de provisionalitat, vulnerabilitat, contingència. I aquestes poden ser les condicions que donen sentit ple al desplegament del nostre potencial humà: saber-nos meravellosament efímers, eternament presents, quan s'esvaeix la linealitat temporal com si fossin els rails d'un ferrocarril i nosaltres la locomotora. Ens detenim i caiem en el compte d'estar, o tal vegada, d'estar sent.

Com a punt de partida Merleau-Ponty situa el cos com a obertura al món. El cos és expressió. Expressió de l'existència. I la seva fenomenologia ressitua l'essència en l'existència. La fenomenologia genètica de Merleau-Ponty està dedicada a l'experiència viscuda, a la subjectivitat encarnada.

---

⁸ Merleau-Ponty, M. (1985). *Fenomenología de la percepción*. Planeta.

⁹ Bikkhu Bodhi (2023). *En palabras del Buddha. Una antología de Discursos del canon pali*. Kairós.

El cos com a ancoratge (*ancrage*) de la pròpia subjectivitat situada. Aquest ancoratge amb el qual es deixa travessar i penetra en el món per a entendre l'ésser humà en relació amb ell. Ja que aquest (el món), “és aquí prèviament a qualsevol anàlisi que jo pugui fer d'aquest”. No estic separada del món que habito, ni tan sols davant del món, sinó mútuament penetrats, és el “ésser-del-món”, la carn del món, expressió que resumeix la condició existencial encarnada de l'ésser humà en el món:

“El mundo no es un objeto cuya ley de constitución yo tendría en mi poder; es el medio natural y el campo de todos mis pensamientos y de todas mis percepciones explícitas. La verdad no ‘habita’ únicamente al ‘hombre interior’; mejor aún, no hay hombre interior, el hombre está en el mundo, es el mundo que se conoce. Cuando vuelvo hacia mí a partir del dogmatismo del sentido común o el dogmatismo de la ciencia, lo que encuentro no es un foco de verdad intrínseca, sino un sujeto brindado al mundo.”

Merleau-Ponty, Fenomenología de la percepción

Cafè Filosòfic **IN DIVINA VERITAS**

Organitza:

ELEA
ESCOLA DE FILOSOFIA
PENSAMENT · DIÀLEG · TRANSFORMACIÓ

\ www.elea.cat

Col·labora:

LADIVINA
ESPAI CREATIU